

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder. Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen.
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goos.

Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. — Goos
Telefoon No. 2424 — Postrekening No. 36000

Abonement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling.
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar.
Advertentiën: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Den eerezetel niet bezetten! Lev. 19: 6. — Kerke-
lijk leven: Beschamd, maar niet schaamrood. „Nationaal”
en „nationalistisch”. Hoe de ontheiliging van de tafel des
Heeren, enz. Batavia strijkt de vlag. Nagift voor roddelaars.
Naar Kampen! Dialog. — Groninger brieven. — Stemmen
uit onze Kerken. — Kerknieuws.

BERICHT AAN ONZE LEZERS.

Tot ons leedwezen moeten wij ook deze week ons
blad in slechts 4 pagina's doen uitkomen, daar de
papiertoewijzing voor de maand Augustus ons nog
steeds niet werd toegezonden en onze voorraad
papier zeer beperkt is. DE UITGEVERS.

CORRECTIE HOOFDARTIKEL.

Tot onze spijt is in het hoofdartikel van de
vorige week, 1ste pag., 3e kolom, 25ste regel v.o.
door een verkeerde correctie en het wegvalen van
een regel een onduidelijkheid ontstaan. Men leze:
„Zij kunnen in dat geval rapporteeren over de
levenden, maar niet apporteeren de den dood over-
levenden.

Maar laat den tusschentoestand staan, en zie,
de engelen rapporteeren (Matth. 18) niet alleen
over de levenden, doch staan ook in concreet rap-
port met de dooden, die in den Heere stierven”.

En in kolom 2, regel 30 van boven, staat: zelf-
standig; lees: rechtstandig.

UIT DE SCHRIFT

DEN EERE-ZETEL NIET BEZETTEN!

Wat tot op den derden dag overblijft
moet met vuur verbrand worden.

Lev. 19: 6.

Het is een moeilijk te honoreeren ding: de tafel
des Heeren.....

Is dat een tafel, die de Heere heeft neergezet
alleen maar voor de menschen, o zeker, dan
valt de tafel-schikking nog wel mee. Dan kunnen
de menschen alle beschikbare plaatsen bezetten,
en wie onder hen het meest geacht wordt, neemt
dan den eere-zetel in.

Maar, is het een tafel, die de Heere heeft neer-
laten zetten voor Zichzelf en tevens voor
zijn menschen, een tafel dus, waarin Hij mede
aan zit, en met zich ook de deelgenooten van zijn
verbond een plaats laat innemen, dan wordt in-
eens alles anders. Dan moet Hij de gastheer zijn,
en dus den eere-zetel hebben. En de anderen, al zijn
ze nog zoo voornaam onder de menschen, behoren
dan hun plaats te hebben onder de zijne. De eere-
zetel, gereserveerd voor den meest-geëerde, is dan
altijd voor Hem. Niemand anders mag die plaats
bezetten. Zoo als in den bezettingstijd er menschen
waren, die het hoekje, rechts boven, op de enve-
loppe, leeg lieten voor den postzegel met den beel-
denaar der Koningin; zooals er gala-maaltijden zijn,
waar de eere-zetel, als de Eerste Personage niet
verschijnt, toch niet bezet wordt door een ander
maar onbezet blijft staan, zoo moet aan de tafel
der Gemeenschap van God-met-zijn-volk de onzicht-
bare God toch altijd als praesent geëerd worden.
Geëerd, wijl ondervonden.

De religieuze tafel-schikking, waarbij de Onzicht-
bare mee moet tellen, is ook de steeds weerkeren-
de moeite, zoo dikwijls als onder Israël een dank-
offer wordt gebracht. In Leviticus 3 wordt van
die dankoffers gesproken, en in verband daarmee
van de offermaaltijden, waarvan het dank-
offer zelf een onderdeel vormt. Bij zulk een offer-
maaltijd, zulk een „tafel des Heeren”, wordt de
Bondsgod, Jahwe zelf, gedacht als gastheer. Het
offerder vormt de spijs, door den offeraar den
Heere aangeboden. En deze geeft nu een deel van
die spijs weer terug aan den offeraar; — ook

déze immers is aan de tafel aanwezig, hij als gast?
Het vet is het voornaamste, en is dus voor den
Gastheer, en komt dus op het altaar. Het vleesch is
voor den offeraar (de priester ontvangt overigens
ook zijn deel).

Twee aan één tafel: de Eene wordt niet, de ander
wel gezien.

O zware tafelschikking.....

En, o moeilijke portie-verdeeling.

Want immers, nu moet dat vleesch gegeten wor-
den — door den mensch, den zichtbaren Tafelgast.
Slechts heeft hij, etende en drinkende, te bedenken,
dat het niet zijn tafel, doch de tafel des Hee-
ren is, waaraan hij aanzit om te eten. En aan die
tafel mag hij niet de plaats van den Onzichtbaren
Gastheer zelf gaan bezetten. Die Gastheer is aan-
wezig, zoolang hij oet naar den regel des verbonds.
En aan dien onzienlijken Gastheer moet de mensch-
offeraar zich dagelijks weer gewonnen. Dat wil
niet zeggen: aan Hem „gewend” raken, doch: door
een aparte attentie-daad, die steeds terugkeert, en
altijd „versch” is, zich telkens weer naar Hem rich-
ten, zich permanent aan Zijn praesentie confor-
meeren. Niet: zich-gewend-hebben. Maar: zich-ge-
winnen. Staat er van Mozes: als ziende den Onzien-
lijke? Maar Mozes beveelt zulk zien aan ieder van
zijn offeraars: schik de tafel, gij israëlietische man,
schik haar als ziende den Onzienlijke.
Het valt niet mee, in 't verbond te wezen, en een
Bondstafel rícht te schikken.

Want aan een tafel, waar de Onzichtbare mee
geteld wordt, „eet” men. Doch men „schrokt” er
niet. Men „profiteert” niet, vleeschelijk, van de
onzichtbaarheid van den Onzienlijke, doch men ont-
ziet Hem steeds als Israël en leert vertrouwend
wachten. En men maakt zichzelf niet tot den
eeregast, voor wien eigenlijk alles is, al laat
men ook anderen mee-eten, doch men laat Hem
den Eeregast, den Gastheer blijven. Hij gaf eigen-
lijk alles, Hij heeft eigenlijk alles, voor Hem is
eigenlijk ook alles. Hij laat den mensch-van-vleesch-
en-bloed met zich mee-eten. Niet omgekeerd.

Daarom moet ook (Lev. 7: 17, 19: 6) de bepa-
ling worden aanvaard, dat geen vleesch van 't offer-
dier mag overblijven tot den derden dag. Wat van
dat vleesch alsdan nog over is, dat moet verbrand
worden.

Is dat een sanitaire maatregel voor warme landen?
Och, waarom niet? de wet is altijd in alles heil-
zaam.

Maar in sanitaire bepalingen, die niet meer
dan dat zijn, verliest de wet zich niet. Bovendien
regelt zij geen „kwesies van smaak” als zoo-
danig; want de gewone man van 't Oosten
houdt van vleesch dat lang gestaan heeft.

Daarom is ook deze bepaling meer dan een ge-
zondheidsvoorschrift. Ze komt ook niet op uit „den
volkswil”, noch uit het gewone „Volks-empfinden”.
Neen, de wet regelt de verbondsgemeen-
schap. En dat doet ze óók in deze bepaling.

Want ook als de offeraar het hem toegewezen
vleesch mee naar huis genomen heeft, dan mag hij
daar in huis zich niet af-grenzen tegen de sugges-
tieve werking, die het altaar op zijn verlegen
geest heeft uitgeoefend. Wéét hij 't nog wel, hoe
alles toeging bij dat altaar? Toen dat vet — de ééne
portie van het dier — op 't altaar kwam, was dat
„voor den Heere”. Het was een offer, heel dat
beest. Nu hij met het vleesch — de andere portie —
naar huis getogen is (Lev. 7: 19), moet hij zijn
gezins-tafel met dat altaar van het heil-
igdom in verbinding blijven stellen; de zichtbare-
eters-thuis dienen zich dat offer-moment, en dus
hun saam-hoorigheid met den onzichtbaren-Gast-
heer-boven bewust te blijven. — Ze deelen de porties
onder elkaar? Zeker, dat mag. Máár — ze hebben
eerst gedeeld met Jahwe. Of eigenlijk: Hij deelde
van het Zijne mee aan hen! Hij was en bleef de
Gastheer, ook thuis, ver van het heiligdom. Zou
nu het vleesch — hun portie — tot den derden
dag bewaard blijven — ook al vindt men het dan

smakelijk — dan zou de mensch 't einddoel zijn,
en niet de Heere; dan zou immers het vleesch als
eet-voor-den-mensch in gedachten worden los-
gemaakt van het offerdier-als-spijs-voor-den-Heere.
Dan zou het „schransen” onder elkaar het „eten”
voor het aangezicht van Jahwe verdringen. Dan
zou — in 't Oude Testament reeds — de mensch
Gods aan een tafel, die toch eigenlijk tafel des
Heeren is, de zonde bedrijven, waartegen het Nieuwe
Testament hem zoo nadrukkelijk waarschuwt: niet
onderscheiden het lichaam des
Heeren (1 Cor. 11: 29, Bertholet, Noordzij e.a.).
De aanwezigheid van den Onzichtbare stelt aan het
eten de grens, die het gulzige schransen buitensluit;
de grens, die Gods-erkenning scheidt van zelfdienst;
de grens, die de feesten van „agape” beschermt
tegen de fulven van „eros”; de grens, die in de
sfeer van het gezinsleven de altaar-ge-
heimenissen, en in de sfeer van het tabernakel-
en tempel-ritueel de gezinsrechten in aan-
merking doet nemen, niet scheidende,
maar wel onderscheidende het één
van het ander.

Zóó eet men dus „liphné Jahwe”, voor 's Heeren
aangezicht. Zóó bereidt Israël de wegen van Mes-
sias, die nimmer eten zal tenzij Hij den Heere God
als Eersten Aanwezige heeft aangeroepen. Zóó
wordt de spanning gansch natuurlijk in en van het
woord: hetzij gij eet, hetzij gij drinkt, hetzij gij
iets anders doet, doe het al ter eere Gods. Zóó
wordt een tafelgebed met het kerkgebed „organisch”
verbonden. Zóó ook leert men huiveren bij voor-
beeld voor het doen van kerkelijke lieden, die eerst
aan tafel thuis, en straks ook aan de tafel des
Heeren in den avondmaalsdienst beginnen den On-
zichtbaren Gastheer over 't hoofd te zien, om straks
te ontdekken, dat zij onder drukke gebeden een
avondmaalstafel hebben ingericht, waar geen plaats
is voor gasten, die de Onzienlijke Gastheer niet
bij reglement heeft uitgesloten. Ze hebben den
Koninklijken eere-zetel laten bezetten, zonder het
zelf te weten. K. S.

KERKELUK LEVEN

BESCHAAMD, MAAR NIET SCHAAMROOD.

In onze bespreking van de Acta der synodocra-
tische „synode” van de vóór-vorige maal, gaven
we enkele zeer krasse staaltjes van verzwijging der
waarheid op belangrijke punten, die voor het kennen
van de werkelijke toedracht van primaire beteeken-
nis zijn.

Helaas moeten we hetzelfde getuigen van de
nieuwe Acta, die pas verschenen zijn. Ook daar
worden de kerken onkundig gehouden van wat ze,
willen ze de zaken kunnen beoordeelen,
weten moeten.

Enkele voorbeelden slechts. Er wordt nog al eens
geschermd met de bewering, dat de „synode”
niemand heeft uitgestooten. Het schorsen en afzet-
ten beteekent blijkbaar niet veel, althans niet ge-
noeg om „uitstooten” te heeten..... Wij wezen daar-
tegenover op het feit, dat men de kerk van Berg-
schenhoek buiten het verband gestoot-
ten heeft: hetgeen reeds genoeg zegt voor ieder,
die met een getrouwe kerk voelt te moeten saam-
leven, om deze uitstooters vaarwel te zeggen.
Welnu, zie het register van de Acta 43-45. Berg-
schenhoek wordt daarin wel genoemd, maar waar
het op aankomt, de uitstooting uit het
kerkverband, toch zeker een publieke daad, wordt
verzwegen!

De leugen van den synodocratischen „kerkeraad”
van Kampen, als zou (behalve prof. Greijdanus)
ook ondergeteekende de gemeenschap der gerefor-

facheldenveen.

C. F. van Kamp; tekst

tekst Psalm 85: 9.

Cobetstr. 61, Leiden.

student J. Kamphuis

l.). Het adres van den

st Hellendoorn.

kerkzaal van het ver-

bruik is echter afhan-

Ned. Herv. Kerk ter

in 80 kerkangars in

te Emmercompascuum

a eerder voorlichtings-

leiding van onderling

rd geschorst) kwamen

leiding van De L. J.

ir 17 belijdende leden,

te van vrijmaking ge-

gaan inwoners bij de

fres is: J. de Jonge,

ier-Erfscheidenveen.

ceit De H. Vogel uit

avond gegeven waarna

n doopleiden vrijmaak-

de.

verden er voor 't eerst

in de voormalige Bap-

maakten, werd Zondag

van twee onderlingen

in hun ambt zijn be-

. D. Dijkman en br.

leek.

an Delden, Drieboom-

van de gebonden kerk

akt. Ze wonen voor-

werd een nieuw kerk-

d door den voorzitter

in den Kerkeraad over-

R. Bosman aanvaard.

rtaan inwoners bij de

er per jaar het H.A.

ULIER. Amsterdam-

mulier van de hierna

gers (zooals afgetre-

waarden;

Woords, Ouderlingen

Kerk te Nieuwendam-

genude is vrijgemaakt

van 1816 en van 1942-

der geldende Kerken-

ingen, dat zij de Drie-

ndsche Gereformeerde

als in alles naar het

ze Formulieren mits-

slag en regel voor al

der gemeente.”

tekening, naam, ambt

KE BOEKEN

nieuw).

n, jongens en meisjes.

aanvraag gaarne ge-

en wij Uw VULPEN-

ed. Aangeeteekend zen-

voor goede en vlagge

A BOS.

— Zijndrecht.

R MET PENSION

BODEN

strum der stad. f 80.—

onder lotter B. Boek-

Kampen.

ANGEBODEN

Augustus. Prachtige

der No. 141, Bureau

Goos.

OEP

VROUWEN

N NEDERLAND.

twee maanden tegen

a een gezin met vier

jaar) in Bussum op

de Moeder ziek en

stig afvragen of zij

lp onbeantwoord kan

slijk geholpen MOET

and der Geref. Kerk

Bussum,

Ruysdaalplein 15,

Naarden.

EN, Badhuislaan 59,

Bussum, Tel. 0760..

meerde kerken hebben verboden (art. 630, 2e lezing) of — want de slordigheid ligt er boven op — met de gereformeerde kerk van Kampen de gemeenschap hebben gebroken (art. 630, 1e lezing, art. 549, sub 22) wordt kalmjes doorgegeven, al heeft ondergeteekende ook schriftelijk verklaard, zulke onware bewering dezer „kerkeraad” te verbieden.

De brieven van ondergeteekende aan het moderamen uit de schorsingsdagen, ofschoon in de officiële handelingen opgenomen, worden verzwegen; de kerken mogen niet weten, noch, dat ik de bewering (weer herhaald) als zouden me door de H.H. Grosheide e.s. voorstellen zijn gedaan officieel heb weersproken, noch, dat ik hun rapport over de eerste samenspreking heb afgewezen als onwaar, noch dat de 2e samenspreking zoogenaamd daarover zou moeten handelen, terwijl in werkelijkheid de heeren geen woord eraan gewijd hebben.

De tekst der vijf vragen, mij gesteld, wordt verzwegen, het antwoord erop ook. De fraaie acte van „eerbewijs” van dr. H. H. Kuyper wordt opgenomen, maar de argumenten voor dit schoone gebaar mag natuurlijk niemand weten. En zoo gaat het maar verder.

De leiders van deze synode bewegen zich in twee sferen. De beslissende handelingen gebeuren in het donker; de argumenten die ze dan gebruiken, dienen wel voor het oogblik om den „zondaar” te „bekeren”, maar worden straks aan de publieke kennis onttrokken, zoodat bijna niemand ziet, dat ze later weer prijsgegeven werden. En dan mag de arme kerk officieel net precies dat weten, wat men moeilijk kan verzwijgen.

Conclusie: niemand krijgt uit deze Acta een betrouwbaar beeld van wat werkelijk is gebeurd in de z.g. „procedures”. Men schaamt zich, maar weigert schaamrood te worden. K. S.

„NATIONAAL” EN „NATIONALISTISCH”.

In ons artikel „Jeremia en het verzet” gebruikten wij de woorden „nationaal” en „nationalistisch”. Men vraagt ons eenige uitlegging. Het verschil is door ons bedoeld als tusschen: kerkelijk en kerkdicht, exclusief en exclusivistisch, synodaal en synodalistisch, bijbelsch en biblicistisch, legaal en legalistisch, en zoo voort. Men moet God dienen in alle terrein, dus ook in de natie en tegenover de natie. Maar men moet niet van de natie een afgod maken, als ware zij een grootheid-in-zichzelf met eigen rechten, los van Gods recht en eere en staande los van, of boven de andere creaturen. Wie in en tegenover de natie — desnoods ook in felle polemiek tegen haar gebreken — Gods recht aan haar bedient, handelt nationaal. Wie haar verafgoot, haar abstrahert van Gods recht en hâar tot maatstaf der dingen maakt, is nationalistisch. Natuurlijk hebben de woorden nog andere toepassingsmogelijkheden, die ons evenwel te zeer zouden ophouden.

Zoo ook: kerkelijk-kerkdicht. In 1944 geloofde ik synodaal te handelen; en zag ik de synode synodalistisch bezig. Want ik behandelde de synode naar de (Schriftconforme) aangenomen K.O.; zij zelf maakte zich tot „inzet”. Dat was, niet van prof. Grefdanus, doch van hâar: grenzenloze aanmatiging. K. S.

HOE DE ONTHEILIGING VAN DE TAFEL DES HEEREN ENZ.

Corrigendum.

In de eerste en tweede kolom van het betreffende artikel werd er enkele malen gesproken van deputaten.

Zooals de opmerkelijke lezer reeds zal hebben bemerkt, had dit moeten zijn rapporteurs, daar in deze zaak geen deputaatschap werkzaam was.

P. GROEN.

BATAVIA STRIJKT DE VLAGE.

„Trouw” meldt:

Naar wij verneemen, heeft de kerkeraad der Geref. kerk van Batavia met algemeene stemmen het volgend besluit genomen: „Geen ambtsdrager in welk ambtelijk werk ook zal zich mogen uitspreken vóór of tegen een bepaald politiek beleid, daar dit niet behoort tot de taak en competentie der kerk. Daarbij wordt aan ieder uitdrukkelijk de vrijheid gelaten zijn eigen meening te deelen aanzien te hebben en te propageren, maar nooit op gezag of in naam der Geref. kerken. Dat er binnen onzen kring verschillend gedacht wordt over vragen van politiek beleid behoeft niet weg te nemen, dat wij elkander vinden in de belijdenis der beginselen van Gods Woord en in het gebed voor den tegenwoordigen nood”.

Tot zoover „Trouw”. Het besluit zou precies de redactie kunnen zijn van Seyss Inquart, Mussert, v. d. Vaart Smit, Rooskam, Kuyper. De dominee van Batavia — heet de stad nog zóó op het briefpapier van deze kerk? — heeft ons opgewekt, God te danken voor menschen als Sjahrir, d.w.z. voor den naasten medewerker van den javaanschen Mussert. De dankgebeden moeten blijkbaar komen van „de kerk als organisme”. Maar als „de kerk als instituut” optreedt, dan wachten de

engelen vergeefs op het voornaamste stuk van de dankbaarheid voor de in Sjahrir bewerkte verlossing. Weet iemand nog hoe het nu staat met die dankgebeden? Volgens sommigen is „de kerk als instituut” veel breder, volgens anderen veel smaller dan „de kerk als organisme”; laatstgenoemden betrekken zelfs den christelijken staat, de christelijke school en zoo, eronder. Ik vermoed evenwel, dat wegens laatstbedoelden ook vele sectoren binnen „de kerk als organisme” die dankgebeden van den dominee van Batavia onuitgesproken zullen moeten laten.

Maar nu zonder — overigens smartelijke — ironie; is ’t niet droef, dat Batavia de vlag strijkt? Welke vlag? De Nederlandsche? ja, die ook. Maar we bedoelen dezen keer: de vlag der confessie. Als artikel 36 nog leefde voor deze kerk, dan zou van daaruit een profetisch oordeel komen tegen Sjahrir en al de zijnen. Maar art. 36 — eigendom der „kerk als instituut”, — is door het instituut buiten werking gesteld in de gevaarlijke zone, en als liefhebberij-idiomen-complex gracieus cadeau gedaan aan den conservatief in „de kerk als organisme”, tenminste — want de lafheid werkt aanstekelijk — als deze dan zoo onvoorzichtig wezen wil.

Zelden we nu te veel, toen we naar aanleiding van de brochure v. d. Brink-Bavinck-Wiersinga beweerden, dat haar promotoren met de confessie in conflict kwamen? Een kerk, die al schorsende haar belijdenis „beschermt” (plus haar één-dags-formuletjes), doch de steekvlammen die de confessie naar de revolutionairen werpt, onmiddellijk afsluit zoodra ’t meénens wordt met de revolutie, is niet meer een belijdende kerk.

Wat ze daar in Batavia doen, is in beginsel „hervormd” in tegenstelling van „gereformeerd”. Het is in wezen hetzelfde als wat dr. H. H. Kuyper wilde in 1936, hij die het ondergeteekende nooit vergeven heeft dat hij volhield in ’36 (Amsterdamsche synode) inzake de N.S.B., en van Kuyper’s sabotagepoging op het critieke punt (de uitspraken zelf die de synode tenslotte deed) zich niets aantrok. Het Bataviasche besluit demonstreert de naaktheid van het samenleven der synodoeraten: in naam der synode-uitspraken van ’42 jagen ze op aandrijven van Dr. H. H. Kuyper e.s. sommigen de kerk uit; en nauwelijks is ’t gebeurd, of dezelfde uitspraken worden door vrijwel iedereen gesaboteerd, en straks — maar zonder aanbieding van excuus aan God en geschorste menschen — „vervangen”, en tegelijkertijd worden de besluiten van ’36 (inzake N.S.B.) ook al gesaboteerd. Want de houding van Sjahrir e.s. ligt in die besluiten principieel veroordeeld. De hoog-kerkelijken van ’42 waren in den grond heelmaal niet hoogkerkelijk; ze waren alleen maar om een hoogkerkelijke allure verlogen, toen het erop aankwam, K. S., die heilige huisjes aanraakte, kwijt te raken. Alle vlaggen zijn ginds gestreken. IKABOD! K. S.

NAGIFT VOOR RODDELAARS.

De heer P. Kapenga, Adjutant van politie, Fernhoutstraat 31 te Kampen, deed mij, ongevraagd, volgenden brief toekomen:

Kampen, 12 Augustus 1946.

Aan

Prof. Dr. K. Schilder, Vloedijk 14, Kampen.

Hooggeleerde Heer,

Bij dezen meen ik mij met het navolgende tot U te moeten wenden. Voor eenige weken was ik met verlof in Friesland en werd ik betrokken in gesprekken over de vrijmaking van onze kerken en de rol door U in deze vrijmaking gespeeld, vooral ook wat betreft de gronden voor Uwe schorsing en afzetting.

Het viel mij op dat vooral in twijfel werd getrokken Uw wegblijven enz. van de schorsende Synode en Uwe weigering om deel te nemen aan besprekingen met afgevaardigden van deze Synode, of de gronden van dit wegblijven, namelijk het gezocht worden door de S.D., door U aangevoerd wel deugdelijk waren.

Door verschillende personen wordt nog beweerd dat dit wegblijven niet noodig was geweest, daar U niet gezocht zou worden door de S.D.

Door mij wordt het navolgende verklaard:

„In het jaar 1942 was ik als hoofd-agent van politie te Kampen belast met de afdeling Recherche.

Toen U zich had onttrokken aan de arrestatie van de HH. S.D. handlangers, werd ik binnengevoerd bij den Korpschef van de gemeentepolitie te Kampen, den Nazi-Inspecteur J. de Bruijn. Deze deelde mij mede dat de S.D. veel belang stelde in Prof. Dr. K. Schilder en deze moest worden gearresteerd. Hij droeg mij op hierna mijn medewerking te verleenen, daar ik als ouderling in de Gereformeerde Kerk te Kampen en met mijn goede relaties in Gereformeerde kringen, zonder veel moeite wel kon uitzoeken waar Prof. Schilder zich schuil hield. Wanneer zou blijken, dat later Schilder werd gearresteerd en ik van zijn verblijfplaats had ge-

weten, dan zou ik door de S.D. ter verantwoording worden geroepen. Ik heb den Inspecteur medegedeeld dat mij de verblijfplaats van Prof. Schilder niet bekend was, dat het voor mij moeilijk zou zijn dit te weten te komen, doch dat ik mijn best zou doen.

Terstond heb ik mij in verbinding gesteld met Dr. Dam, waarmede ik in het ondergronds werk nauw samenwerkte, en heb hem medegedeeld dat hij (Dr. Dam) maatregelen moest nemen, dat Prof. Schilder zich behoorlijk schuil hield en zich in geen geval in Kampen mocht vertoonen.

Tevens heeft genoemde Inspecteur het personeel opgedragen hem alles te melden, wat hun ter kennis kwam omtrent de verblijfplaats van Prof. Schilder”.

Van dit schrijven moogt U bij elk voorkomende gelegenheid gebruik maken.

De adjudant van politie,
P. KAPENGA.

Naaschrift. Schrijver betuigt ik mijn vriendelijken dank. De roddelpartij, door de „synode”, hoogstdezelve, aan den gang gebracht en door hooggeleerden van Kampen (op schrift) en Amsterdam ondersteund, heeft bij velen al een eind genomen sedert de publicaties die ik deed in de Bijlagen Jaarboek Geref. Kerken (uitgave firma Oosterbaan & Le Cointre, Goes). Maar het blijkt toch nog noodig met haar bestaan te rekenen. Naast bovengemeld geschrift kan ook deze brief dienst doen. Overigens is het leerzaam dat men voortdurend praat over zaken die niets met het kerkelijk geding te maken hebben. Waarom praten die Friezen niet over de vijf vragen, die me zijn voorgelegd, en waarvan men van tevoren (immers uit mijn eigen brieven) wist, dat ik slechts met neen kon antwoorden, tenzij ik om den broode ja zeggen zou? Kent één der roddelaars die vijf vragen? Kent hij er één van? Weet hij, dat elke roddelaar heden neen zeggen mag, waar ik om het neen werd weggezonden? Driewerf schande over de zwakkelingen die de kerk wagen aan hun prestige, en die al lang te voren hadden gezegd: hij moet er uit.....

Overigens (dit in verband met alinea 2 v. d. brief) twee maal ben ik gevraagd te spreken met de heeren en tweemaal heb ik het ook gedaan in dien onderduiktijd. Ook dat heb ik al vaak publiek verteld. Maar die Friezen lezen niet allemaal wat ze lezen moesten om bij te blijven. K. S.

NAAR KAMPEN!

Na correspondentie met Curatoren, en rekening houdende met wat ons geschreven werd door den secretaris der Predikantenvereniging, kunnen we thans (tevens ter correctie op andersluidende berichten) het programma melden voor onze Nieuwe Kamper week. Wegens vertraging in de verbouwing moesten we veertien dagen uitstellen. Dat spijt ons wel maar „het zal nog wel gaan”.

Het programma ziet er thans zóó uit:

DINSDAGAVOND 1 OCTOBER, 8 uur, Bidstond voor den Theologische-Hoogeschool-dag. Voorg.: ds G. Visée (Nieuwe kerk, Broederweg).

WOENSDAG 2 OCTOBER: Theologische Hoogeschool-dag (Nieuwe kerk, Broederweg).

Ochtend-programma:

1. Opening.
2. Woord van den Rector.
3. Rede van ds L. Doekes.
4. Bespreking.

Middag-programma:

1. Toespraken inzake ingebruikneming van ons nieuwe gebouw voor de Theol. Hoogeschool.
2. Bezichtiging van het gebouw.

Avond-programma:

Bijeenkomst van genoodigden betrokken bij de verbouwing.

DONDERDAG 3 OCT.: Predikantenconferentie.

VRIJDAG 4 OCTOBER:

Inschrijving nieuwe studenten. Des morgens: Receptie van studenten; des middags: Toespraak ter opening van de lessen door den Rector des avonds.

Later meer bijzonderheden. Deze kennisgeving bedoelt gelegenheid te bieden tot tijdige reservering van de data. We verwachten veel en velen. Eerst wilden we op Woensdagmiddag nog twee sprekers „laten optreden”. Maar we vermoedden dat het naar veler hart zou zijn, iets van het nieuwe gebouw te doen zien, dat thans, acht jaar vóór het eeuwfeest onzer Hoogeschool, in gebruik genomen staat te worden. Tenslotte ieder de gelegenheid te bieden, binnen den kortsten tijd zooveel mogelijk te beleven, werd dus besloten, de ingebruikneming in te lassen in het eigenlijke Schooldagprogramma. K. S.

DIALOO

Ligat je laatste kerken.

Legat Ligat keer ging schorsings oecumenis- dings in?

Legat heid van

Ligat ook es uit- tinguut...

analst vo- op-haar-b- bij ons wa

Legat vallen de

Ligat Maar de h- ze voor m- zelfs kunn- maal, maas

Legat doen NA d

Ligat Legat werken g- zeggen: ze- breede, m- VAN de b- lijk? Of h-

Ligat oecumenis- in de gehé- alle volker

Legat ten tegen- formules a

Ligat dracht bij- is dus goe

Legat geschorste hemelvaart

Ligat Legat Legat wereld

Legat soms ook

Ligat was poli- bene distin

Legat religieus Zoon noem

Ligat Legat nische. He

Ligat die is óók

Legat nog. Die z- verleden, verbondsk

Ligat Legat manische b

Ligat is goed...

Legat Legat dan?

Legat vraag is, ljjdt, en d- der predik

Ligat dox blijver achtig.....

Legat anders. Jij En ik wil

Legat Zoo breed,

Ligat den: verma

Legat eerst bid- waar Uw

Ligat Legat menisch.... mers toch

Legat zijde en de

Legat bewegin- zijde? Het

Legat zin? Goo- werk je je

Ligat Legat

DIALOOG.

Ligatus: Zeg, ik ben nog niet te spreken over je laatste uitlatingen. Je deed erg leelijk over onze kerken.

Legatus: Is er geen oorzaak?

Ligatus: Ik weet wat je hebt. Maar dezen keer ging het nou eens niet over die „smalle“ schorsingen, en zoo, maar over die „breede“ oecumenische beweging. Daar is toch iets geweldigs in?

Legatus: Waarin? In die gelijktijdigheid van „smal“ en „breed“ soms? Ik dacht.....

Ligatus: Nee, nou moet je de dingen toch ook es uit elkaar weten te houden. Qui bene distinguit..... Vergeet nou eens de kerken-op-haarsmalst voor één keer en kijk eens naar die kerken-op-haarsbreedst. Kun je dan helemaal niets meer bij ons waardeeren? Dat breede?

Legatus: Man, ik dacht dat het in beide gevallen dezelfde kerken betrof.

Ligatus: Jawel, de Kerken zijn dezelfde. Maar de handelingen zijn verschillend. Noem ze voor mijn part tegengesteld. Je zou dan zelfs kunnen spreken van bekeering. Eerst wat smal, maar nou gelukkig weer breed.....

Legatus: Bekeering is: nieuwe werken doen NA de oude, dacht ik.

Ligatus: — Nou, jij letterzifter?

Legatus: Wel, als die „smalle“ en die „breede“ werken gelijktijdig zijn, dan kun jij wel zeggen: ze bekeeren zich VAN de smalle TOT de breede, maar dan kan ik gissen: ze bekeeren zich VAN de breede TOT de smalle, wie heeft dan gelijk? Of hebben we soms allebei ongelijk?

Ligatus: Ik kan er niet meer bij. Maar dat oecumenische — dat is toch mooi? Gaat dan heen, in de gehele wereld — de oecumene — onderwijst alle volken, hen doopende.....

Legatus: Behalve als ze in 1944 zich verzetten tegen de betiteling van in '46 prijsgegeven formules als EEUWIGE waarheden? Is 't niet zoo?

Ligatus: — Houd op — ik zeg maar: de opdracht bij de hemelvaart is oecumenisch — „breed“ is dus goed.....

Legatus: Ja, en bij dat breede mogen dus de geschorsten niet meedoen, he? Maar zeg, vóór hemelvaart komt Kerstfeest, niet?

Ligatus: Ja — en.....?

Legatus: Toen deed een ander oecumenisch. Ligatus: Wie dan?

Legatus: Keizer Augustus. Die liet de heele wereld — de oecumene — beschrijven. Was die soms ook goed? Breed is goed, zeg jij immers?

Ligatus: Nou niet hónen! Dat van Augustus was politiek. Ik heb het over religie. Qui bene distinguit.....

Legatus: Je hebt het mis. — Augustus was religieus. Men moest hem aanbidden, hem Gods Zoon noemen, Heer, God, Heiland.....

Ligatus: Nou ja, dat is voorbij —

Legatus: En Hitler dan? Ook een oecumenische. Het land in spe?

Ligatus: Scheit uit, een dwaas — en trouwens, die is óók voorbij.....

Legatus: Maar de Antichrist dan? Die komt nog. Die zal óók de heele wereld — de oecumene — verleiden, behalve dan de uitverkorenen — jullie verbondskring naar.....

Ligatus: naar de inwendige zijde.

Legatus: Nou dan zijn er toch twee oecumenische bewegingen?

Ligatus: Ja..... is 't niet prachtig? Breed is goed.....

Legatus: — Ook die Antichrist is goed?

Ligatus: Nee — dat niet: maar hoe wil jij dan?

Legatus: Ik wil, dat jij ziet, dat 't maar de vraag is, wie den Christus der Schriften belijdt, en de ergernis des kruises en de dwaasheid der prediking en.....

Ligatus: Jij wilt dus zeker weer puur orthodox blijven. Zoo echt knus, he? En zoo hofjesachtig..... Ik bedank daarvoor —

Legatus: Juist. Jij bedankt. Jij wilt niet anders. Jij wilt al maar repeteren: breed is goed. En ik wil al maar herhalen: goed is breed. Zoo breed, als 't mag.....

Ligatus: Jij kunt niet meer met pathos bidden: vermeerder Uw Kerk.....

Legatus: En jij wilt niet meer met kalmité eerst bidden wat daaraan toch voorafgaat: bewaar Uw Kerk —

Ligatus: Maar 't is toch zoo mooi..... oecumenisch..... Je KUNT orthodox en vrijzinnig immers toch niet uit elkaar houden? De inwendige zijde en de uitwendige zijde, zeg ik maar.....

Legatus: Dus óók je oecumenische beweging heeft een inwendige en een uitwendige zijde? Het is zeker verbondskring in RUIMEREN zin? Gooi dan alles maar door mekaar. Zóó werk je je altijd er uit..... of liever: er in —

Ligatus: Al weer niets opgeschoten!

Legatus? Vind je? Ik geloof, dat de waar-

heid zeggen altijd beteekent: opschieten.

Ligatus: Naar de inwendige zijde?

Legatus: Naar alle zijden. Goelendag.

K. S.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater,

Een mensch kan wonderlijke ontdekkingen doen.

Daar lees ik, dat de afdeling Haarlem van de Vereniging voor Calvinistische wijsbegeerte in een circulaire, daar verspreid, heeft medegedeeld, dat de lezingen, voor dien kring gehouden, niet mogen worden benut tot het ter tafel brengen van afgeleide kerkelijke en politieke gezichtspunten, daar dit de sfeer van hartelijke samenwerking slechts nadeelig zou beïnvloeden.

Wie tot nog toe lid was van deze Vereniging ten behoeve van de Wijsbegeerte der wetenschappen, wordt nu gewaar, dat hoofddoel was niet de wijsbegeerte maar de hartelijkheid; dus een soort sociëteit.

Hartelijkheid is daar maar alles.

En de vaders dezer wijsbegeerte mogen zich nu wel overal veilig achten, zelfs ten aanzien van de synode, die wel geen bezwaar tegen deze hartelijkheid zal inbrengen. Er is daaromtrent ten minste nog geen nieuwe bindende leerbeslissing.

Daar zit toch ook wel eenige humor in het geval.

Want wij verbeeldden ons hier te doen te hebben met een Schriftuurlijke wijsbegeerte, die het hart des menschen zet in het centrum van zijn leven en dit hart doet uitgaan naar alle zijden van het leven, in haar souvereiniteit in eigen kring en haar universaliteit. Daar wordt er niet graag ééne zijde vergeten.

Maar als men in die vereniging voortaan raakt tot het gebied van de kerk en den staat, machtige individualiteitsstructuren, die zich, zooals wij leerden, bewegen in alle zijden van het leven — geen enkele uitgezonderd — dan worden ons oogkleppen aangebonden, opdat wij toch de afgeleide gezichtspunten, die de hartelijkheid kunnen storen, maar niet zien. Wat voor een wijsbegeerte is dat dan toch?

Humor is zegt men, een lach met een traan.

Meen niet, dat mij zulke dingen niet zeer doen. Ik heb met groote vreugd van het begin af aan den arbeid van de doctoren Vollenhove en Dooyeweerd trachten te volgen, hoe zwaar de lectuur ook menigmaal viel.

Ik heb den arbeid dezer mannen ook met mijn gebed gevolgd. Want wie weet, hoe de belijders van den Christus de eeuwen door hebben geworfeld om te ontkomen aan den machtigen greep der paganistische wijsbegeerte; wie heeft gezien hoe de Christelijke kerk ten slotte heil heeft gezocht in een zeer schadelijke synthese; hoe de Reformatie der zestiende eeuw daaraan weer trachtte te ontkomen, maar hoe al spoedig de synthese in de scholastiek weer vat op de geesten kreeg, en tengevolge mee daarvan de reformatie voor kerk en staat straks weer inzonk, die kon niet anders dan zich verheugen, toen deze twee jonge geleerden optraden, het werk van Kuyper wilden voortzetten, in spannende geestesworsteling trachtten de Schriftuurlijke filosofie geheel te ontcoenen van de nog overgebleven scholastieke wezenlijk onscriptuurlijke inningselen.

Wie in onze politieke literatuur al heeft meegemaakt den strijd van Bilderdijk en Groen, om ook voor het politieke leven een hecht Schriftuurlijk wijsgeerig fundament te vinden, en erkend, dat Kuyper daarmee niet geheel gereed kwam, die moest wel den Heere danken, dat er met zoo frischen inzet, Schriftgehoorzaam doordenken en geniale volharding ondanks alle tegenspraak rustig werd voortgeleerd; een arbeid ook des geloofs.

Welnu — hoe diep moet de teleurstelling zijn, nu, te midden van den harten strijd voor de reformatie, die onze God ook thans weer gaf, te moeten zien, hoe de vaders dezer Schriftuurlijke wijsbegeerte den moed missen om, na een eerste deugdelijke reactie op de dreiging van allerlei onrecht, op dien goeden weg voort te gaan, als het ware opgelucht, dat de banbliksems van de synoden hunner kerk een andere richting dan de hunne uitgaan, en hun kracht in stilzwijgen zoeken.

En hoe diep ook de teleurstelling als wij zien, dat in de vergaderingen der Vereniging voor Calvinistische wijsbegeerte voortaan alleen maar een hartelijkheid wordt beoogd, die slechts verkregen kan worden door te zwijgen over datgene, wat het hart, dat centrum van het leven, het allermeest moet beroeren.

Als straks een der leden een lezing begint met de woorden: Toen de reformatie — valt aanstonds de hamer van den voorzitter: U bedoelt toch die

der zestiende eeuw? De spreker verzekert: ik heb aan de hartelijkheid gedacht. Ik ga alle afgeleide gezichtspunten voor kerk en staat voorbij.

En de voorzitter zegt dan, gerust: dat is goed, want als wij op die gezichtspunten gaan zitten — ja, waarom zou deze wonderlijke beeldspraak niet nog verder worden uitgebreid.

Dat is wel een diepe val. Heel die Calvinistische wijsbegeerte dus een systeem, zooals er honderden meer zijn, dat het werkelijke leven en onze roeping ten opzichte van alle „zijden“ en alle „individualiteitsstructuren“ niet mag raken?

Zouden de vaders dezer wijsbegeerte niet in verzet komen? Ik vrees van niet.

Want ik deed een tweede ontdekking.

In een zeker uitermate belangrijke artikelenreeks in het tijdschrift der vereniging, over „Individualiteits-structuur en Thomistisch substantiebegrip“, van de hand van prof. Dooyeweerd, lees ik het volgende, dat mij eenige oogenblikken waarlijk van streek bracht. Hij schrijft daar: „dat het in het gereformeerde leven mogelijk is gebleken de substantieele opvatting van de anima rationalis in serieuze discussie te brengen, zonder dat hierin van kerkelijke zijde een aanslag op de belijdenis wordt gezien, is een verheugend verschijnsel en toont aan, dat de scholastieke geest hier zijn alleenheerschappij principieel verloren heeft“.

Ik ben zoo vrij dit onwaar te noemen.

Hoe is het mogelijk, dat dit uit de pen van prof. Dooyeweerd kon vloeien, wien twee zeer ernstige dingen niet onbekend kunnen zijn. Vooreerst dit, dat de Gereformeerde Synode van '42 een uitspraak aangaande de onsterfelijkheid der ziel bindend aan de kerken heeft opgelegd, waarin heel dat scholastiek spraakgebruik, waartegen prof. Dooyeweerd strijdt, wordt vastgelegd.

En nu wordt in de toelichting op deze stelling wel gezegd, dat onder ons nog geen meningsverschil was gerezen aangaande de vraag, of er wel een leven na dit leven, een voortbestaan in zaligheid of rampzaligheid is; dit werd en wordt door allen volmondig erkend.

Maar de „dichotomie“ en de „onsterfelijkheid der ziel“ en de „substantialiteit“ — en al die uitdrukkingen meer worden feitelijk als echt gereformeerd geijkt.

In de toelichting wordt merkwaardigerwijs wel gezegd, dat de Schrift moest een ander spraakgebruik volgen, en dat als de synode spreekt van Schrift en belijdenis, zij doelt op haar eigen uitspraken, maar dit kan zeker niet dienen, om de binding aan de besluiten der synode te verzachten. Zeker neen. Men bindt juist niet aan Schrift en belijdenis.

In de tweede plaats wordt in de synodalistische propaganda het meer Schriftuurlijk spraakgebruik van prof. Dooyeweerd en wie hem daarin volgde, wel degelijk misbruikt, om de arme, onwetende gereformeerden wijs te maken, dat er juist op dit punt groot gevaar dreigde.

Prof. den Hartogh is tenminste ons geweest doorgetrokken, om de menschen heel erg te doen schrikken. De synode moest wel optreden tegen gevaarlijke dwalingen en het oude vrouwtje werd, naar men mij mede deelde, ten tooneele gevoerd, dat haar dominé angstig vroeg, of zij dan niet aanstonds na haar sterven in den hemel zoude zijn¹⁾.

Men heeft de lieden ook hiermee tegen de vrijmaking in het harnas gejaagd. Prof. Schilder en meerderen moeten er den smaad voor lijden.

En als ik dan lees, wat prof. Dooyeweerd daar zoo zegt, dan vliegt mij een oogenblik het bloed naar het hoofd.

Het spijt mij meer dan ik zeggen kan, maar dit is moeilijk te verduwen.

Daar komt nog bij, dat in deze prachtige studie, over het Thomistisch substantiebegrip, ten slotte wordt gezegd, dat de Wijsbegeerte der wetenschappen in haar recht was met de radicale afwijzing van het scholastiek substantiebegrip en haar eisch de anthropologie op een geheel anderen inderdaad door het Schriftuurlijk reformatorisch grondmotief beheerschten grondslag op te trekken.

Er was scherpe oppositie, zeker. En dit behoefde niet te verwonderen. Calvin begon met ons uit de banen van het scholastiek denken uit te voeren. Beza bracht er ons weer in. Kuyper wilde het ook, maar bij hem bleven de overblijfselen — residuen — van de scholastieke wijsbegeerte nog zitten. Geesink en Bavinck namen, evenzeer als Kuyper de thomistische conceptie integraal over. Waarom zwijgt prof. Dooyeweerd dan van de Gereformeerde Synode van '42?

Die synode, die opkwam voor de „gangbare meeningen“ ook hier, voor de „dichotomie“ en de „substantialiteit“ en de „onsterfelijkheid“, al die traditionele uitdrukkingen bij elkander?

¹⁾ En dan moet men letten op den synodocratischen dominee, tegen wien ONS blad XXIII artikelen schreef over den door hem geloofden tusschentoestand en tegen wien de heer Dr den Hartogh met zijn Haagsche dominees niets doet. Het is toch „meer dan grijs“ met die vrome propaganda. Wil ik hem soms een „gevaarmerkt afschrift“ sturen? K. S.